

Світлана Личук (Івано-Франківськ)

МИРОСЛАВ МИХАЙЛОВИЧ ГАБОРАК: ПРИЗВИЩА СУЧАСНОЇ ГУЦУЛЬЩИНИ: ЕТИМОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК. Івано-Франківськ: Місто НВ 2017, 368 с.

Протягом кількох останніх десятиліть активно проводиться збір, вивчення та лексикографування антропонімного матеріалу у різних регіонах України. Це питання залишається актуальним у плані збору та тлумачення фактичного матеріалу окремих територій.

Мирослав Габорак – новатор, успішний український дослідник, який за короткий час видав багато етимологічних словників-довідників у розділі ономастика.

Етимологічний словник “Прізвища сучасної Гуцульщини (Косівського району)” (2017) – це велика праця, описана у двох аспектах: регіональному та етимологічному. Робота присвячена з’ясуванню значень прізвищ жителів одного із специфічних за історичними, суспільно-політичними, культурними та лінгво-діалектними умовами, найархаїчніших українських етнокультурних регіонів України Івано-Франківської області – Гуцульщини.

Фактичний матеріал словника “Прізвищ сучасної Гуцульщини” хронологічно охоплює середину другого десятиліття ХХІ ст. Джерельною базою словника є 3658 прізвищ сучасного Косівського району (площа: 986 км², населення: 86 615 чол.), однак багато з них вживаються не лише в решті регіонів Гуцульщини, а й на інших теренах України.

Аналізована лексикографічна праця М. Габорака побудована у формі словникових статей в алфавітному порядку. Реєстровим словом словникової статті є сучасна форма прізвища з нормативним наголошуванням, записана з офіційних документів. Автор подає відмінкові закінчення у родовому, давальному та орудному відмінках однини у формах чоловічого, жіночого або подвійного родів. Крім того, мовознавець визначає спосіб творення прізвища, вказує твірну лексему, її значення та словотворчий формант.

При встановленні етимології досліджуваних прізвищ мовознавець виділяє лексичні одиниці, які стали твірною базою: дохристиянські, християнські, запозичені особові імена та їхні фонетичні і словотвірні варіанти, давні патроніми та матроніми з різними суфіксами (*-ів, -ин, -ак/-як, -ук/-юк, -ець* та ін.), прізвиська і прізвищеві назви, що походять від українських та іншомовних апелятивів (назви птахів, звірів, предметів повсякденного вжитку, одягу, явищ природи, професій, місця проживання тощо). Словникові статті свідчать про те, що дослідник добре обізнаний зі слов’янською та зарубіжною антропонімною літературою, що розміщена у кінці рецензованої праці, на які він посилається.

Етимологія аналізованих прізвищ є різна за складністю. Це видно зі словникових статей. Антропоніми з неоднозначним походженням вміщують декілька етимологічних інтерпретацій, наприклад: *Джуманджук*, *Кудєля*, *Пукєца*, *Фейда*, *Цабанюк* та ін.

Заслуговує на увагу те, що автор не побоявся і пропонує своє бачення походження антропоніма поряд із відомими версіями інших дослідників. Позитивним у процесі етимологізації відапелятивних прізвищ, звичайно, є й те, що дослідник надає перевагу матеріалам місцевих гуцульських говорів. М. Габорак добре обізнаний з діалектною мовою Косівського району, оскільки є уродженцем зазначеного регіону. Йдеться, зокрема, про такі прізвища, як-от: *Мурга́* (~ діал. *мурга* ‘грубіня; забіяка’), *Линдюк* (~ діал. *линда* ‘той, хто любить бродити селом чи містом’), *Шкарбуль* (~ діал. *шкарбуль* ‘старий заношений черевик, чобіт’) та ін.

Багатий словник на відтопонімні прізвища. Це свідчить про міграційні процеси на досліджуваній території не тільки в межах України, але й інших країн. Для прикладу, зафіксовано такі прізвища, як: *Шаргородський* (~ нп *Шаргород* на Вінниччині), *Іжбінський* (~ нп *Izbin* на Житомирщині), *Левандовський* (~ нп *Lewandów* у Польщі) та ін. Серед антропонімів регіону спостерігаємо такі, що зазнали етнічних впливів, наприклад: *Литвін* (< *литвин* ‘литовець, поліщук, білорус’), *Мазур* (< *мазур* ‘представник етнічної групи поляків’) та ін.

З-поміж антропонімів Косівського району варто виділити такі, що утворені від особових імен, їхніх фонетичних та словотвірних варіантів. Вони, ймовірно, становлять найбільшу частку разом із похідними формами: *Андрухів*, *Катрич*, *Мартіуценко*, *Сенчин* та ін.

Чимала частка аналізованого матеріалу припадає на прізвища, що вказують на професію, ремесло, рід діяльності, види професійної діяльності: *Коваль*, *Дяк*, *Пасічник*, *Вівчар*, *Рибалка*, *Стельмах*, *Токар*, *Ропар* (~ *ропар* ‘людина, яка працювала на нафтовій (ропній) компанії, робітник, який видобував нафтову ропу’), *Зварич* (~ *зварич* ‘робітник, який варить сіль із ропи’) та ін.

Рецензоване видання репрезентоване прізвищами іншомовного походження. Словникові статті представлені запозиченнями з польської, румунської, німецької, угорської, вірменської та ін мов: *Дітріх*, *Унгурян*, *Аракелян*, *Ляйтер*, *Левандовський*, *Лясковський* та ін.

Проаналізувавши працю М. Габорака, хочемо звернути увагу на те, що автор не ставив за мету з’ясувати діалектні особливості найменувань людей. Однак, було б цікаво порівняти антропоніми офіційних документів з народними формами, насамперед у фонетичних та акцентуаційних рисах, оскільки мовознавець народився в с. Текуча Косівського району і деякий час проживав тут, добре обізнаний з говірковими особливостями живого мовлення жителів досліджуваного ареалу Гуцульщини.

Хочемо зупинитися на етимології окремих прізвищ, що викликають, на нашу думку, сумніви або потребують додаткового аналізу. Зокрема, не зовсім переконливими є пояснення етимології прізвищ *Оманія* (с. 223), *Рьопка* (с. 265), *Футуйма* (с. 317) та ін.

Сумнівним із семантичного погляду для мотивації антропоніма *Куриндаши* (с. 174) видається зіставлення з пол. *kurenda* ‘відкритий лист; розпорядження, повідомлення, яке передається за розпискою’.

Антропонім *Шпиталенко* (с. 345) можна розглядати як фонетично вторинну форму від **Шпеталенко* (с**Шпетал(о)*, пов’язану з апелятивом **шпетало* ~ *шпéтити* ‘ляяти, сварити, ганити (кого-небудь); спотворювати, робити гидким’ [Етимологічний словник української мови, Т.7, с. 460].

На нашу думку, прізвище *Салтановський* (с. 268) помилково розглядають як відантропонімне похідне, оскільки поселення *Салтанов*, *Салтановка* засвідчені у Білорусі [Рапановіч Я. К. Слоўнік назваў населеных пунктаў Гомельскай вобласці, 1986. С. 151], від яких можливо могло утворитися зазначене прізвище.

Відіменне прізвище *Іфкєвич* (с. 130), на наш погляд, потрібно розглядати як вторинну форму від *Івкєвич* < чол. особове ім’я *Івко* < *Іван* [Чучка П. Традиційні імена закарпатських українців. Волинь-Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. Житомир, 2003. Вип. 10. С. 176] або *Іва* [Трійняк І. І. Словник українських імен. 2005. С. 143].

До збору матеріалу М. Габорака долучив учителів та учнів шкіл Косівського району. Зрозуміло, що навіть зібраний матеріал потребував багато зусиль, щоб упорядкувати та етимологізувати власні назви. Ця праця стала частиною реєстру усіх прізвищ нашої держави.

Етимологічний словник М. М. Габорака “Прізвища сучасної Гуцульщини (Косівського району)”, незважаючи на поодинокі недоліки, яких важко уникнути при виконанні такої великої за обсягом роботи, безсумнівно, заслуговує на позитивну оцінку мовознавців, ономастів, краєзнавців, а також усіх, хто цікавиться походженням прізвищ.

Світлана Личук
svitlanavl@ukr.net
кафедра мовознавства
Івано-Франківський національний медичний університет
вулиця Галицька, 2
76000 Івано-Франківськ
UKRAINE